

Kulturhistorisk rapport

Kollerup Klitvej

Boplads med treskibede langhuse fra
førromersk jernalder

J.nr. ÅHM 5672

Juni 2015

Ved arkæolog Marie Vang Posselt

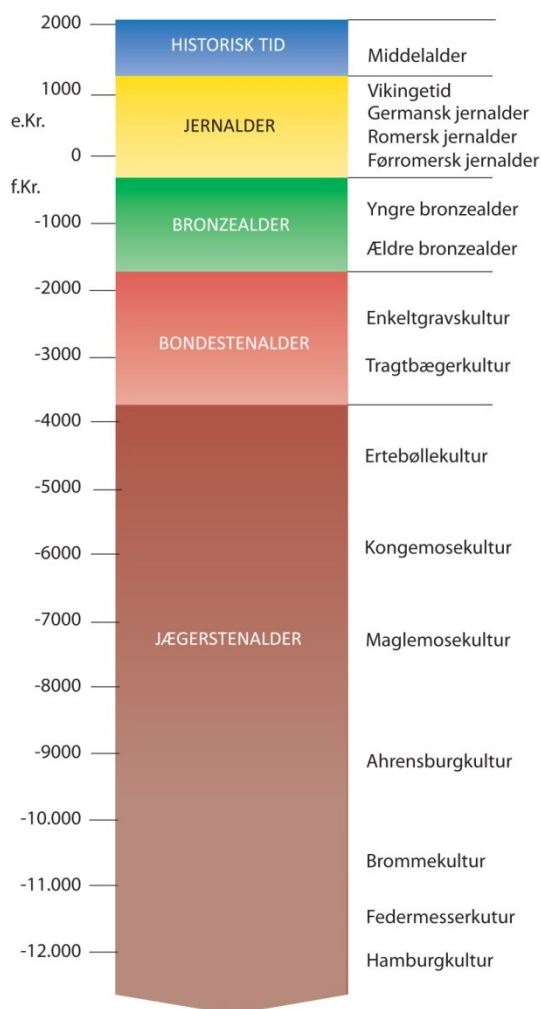
Telefon: 99 31 74 00

E-mail:

historiskmuseum@aalborg.dk

Indholdsfortegnelse

Indledning.....	2
Undersøgelsens baggrund	2
Lokalområdet i oldtiden	2
Undersøgelsens resultater	3
Sammenfatning og perspektivering	5
Udgravningsdata.....	6

Indledning

Arkæologisk udgravning foranlediget af anlæggelse af sommerhusområde. Under udgravningen fremkom en bebyggelse fra ældre førromersk jernalder i form af tre treskibede langhuse, samt et treskibet langhus fra o. år 0.

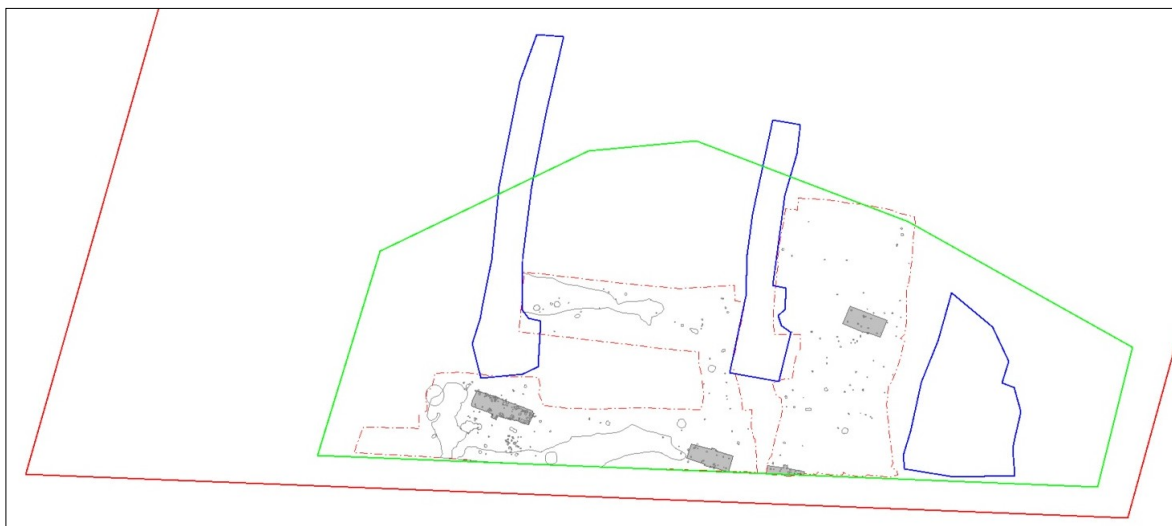
Undersøgelsens baggrund

Foranlediget af udstykning til sommerhusgrunde over et ca. 15 ha stort område, udførte Nordjyllands Historiske Museum i 2006 en forundersøgelse af det berørte område. Her fremkom seks fundområder, benævnt A-F.

Det blev aftalt med bygherre at udgrave etapevis, efterhånden som grundene blev solgt. Umiddelbart efter forundersøgelsens afslutning blev fundområde B og to mindre områder af fundområde A udgravet.

Igen i 2007 blev mindre områder af fundområde A udgravet i forbindelse med etableringen af vejnettet.

I 2014 ønskede bygherre de resterende områder af fundområde A udgravet. Udgravningens resultater er beskrevet i denne kulturhistoriske rapport

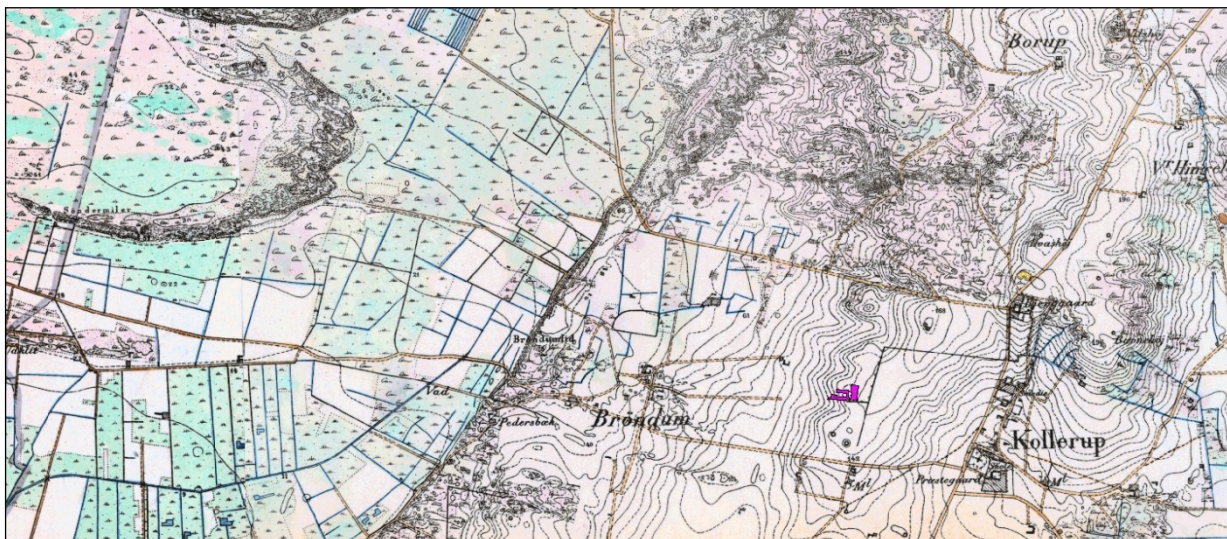

Figur 1. Illustration af udgravningsforløbet: forundersøgelsesområdet = rød streg, område A = grøn streg, tidligere udgravningskampagner på område A = blå streg, den her beskrevne udgravningskampagne = rød, stiplet streg.

Lokalområdet i oldtiden

Udgravningsområdet er beliggende på den vestlige kant af Fjerritslevbakkeøen på vestsiden af et af bakkeøens højest placerede plateauer. På plateauet ligger talrige kendte, fredede oldtidsminder i form af oldtidshøje og en dysse. Den nærmeste gravhøj ligger 120 m syd for udgravningsfeltet, men ellers ligger gravhøjene jævnt spredt om- og på hele lokalplansområdet. Lokalplanens grundrids er derfor berørt af flere fredningszoner. Fjerritslevbakkeøen og områderne omkring er udgravningsmæssigt så godt som uberørt land, og undersøgelserne i forbindelse med den her omtalte lokalplan udgør den største undersøgelse, Nordjyllands

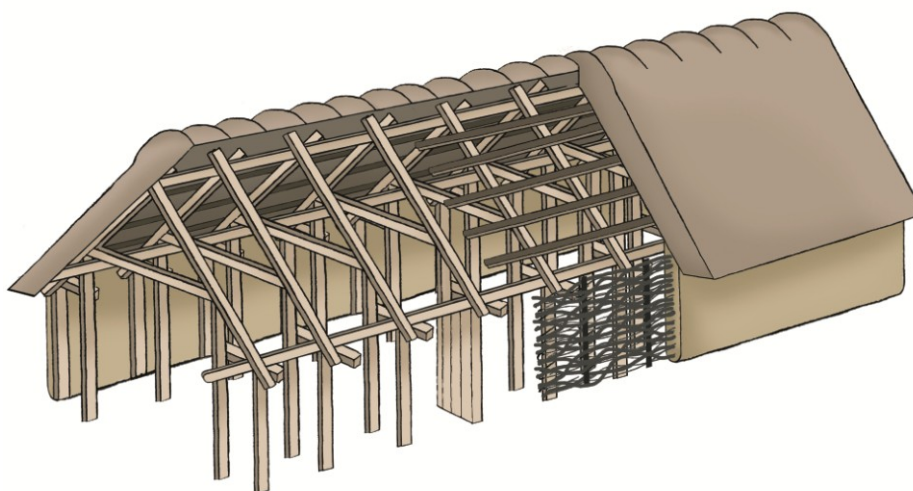
Historiske Museum hidtil har udført i området. På de tidligere kampagner er primært fundet spredte bebyggelsesspor fra bronzealderen og førromersk jernalder i form af bygninger og gruber.

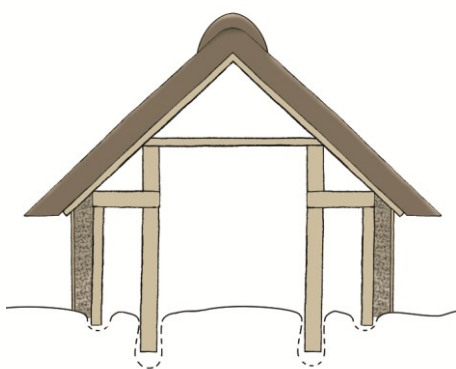
Figur 2 Historisk kort, der afspejler de topografiske forhold ved bopladsen inden anlæggelsen af den moderne bebyggelse. Udgravningsfeltet ses som lilla markering. I den venstre halvdel af billedet ses de nu tilsandede områder, hvor fjorden i oldtiden stod i åben forbindelse med havet.

Undersøgelsens resultater

Ved den arkæologiske undersøgelse fremkom fire oldtidsbygninger: tre treskibede langhuse fra mellemste førromersk jernalder, ca. 300-200 f. Kr., og et treskibet langhus fra overgangen til romersk jernalder omkring år 0.

Figur 3 Rekonstruktionstegning af et treskibet oldtidshus, hvor husets tagbærende konstruktion bæres af to parallelle rækker af tagbærende stolper i husets indre.

Figur 4 Tværsnit der afspejler opbygningen af den tagbærende konstruktion i et treskibet langhus.

Forhistoriens huse betegnes ofte som langhuse, hvilket kan være misvisende i forbindelse med de udgravede huse ved Kollerup Klitvej, hvor det længste hus måler omkring 16 meter. På fig. 3. og 4. ses de grundlæggende principper for konstruktionen af de treskibede langhuse.

De fire huse fordeler sig på to perioder.

300-200 f.Kr.

Tre af husene indgår i en spredt bebyggelse, der er opstået ved, at et eller to huse har flyttet rundt inden for et område. De tre huse repræsenterer dermed ikke nødvendigvis en samtidig bebyggelse, men huse, der afløser hinanden, efterhånden som de forgår og må bygges op på ny. Anlægsspor fra de tidligere udgravningskampagner indgår i bebyggelsen. Den fortsætter formentligt i området syd for udgravningsfeltet.

Omkring år 0

Det fjerde hus er 1 meter smallere, end hvad vi ellers kender fra samtidens huse. Det lyder ikke af meget, men i en tid med stor konservatisme inden for husgrundrids, er det en væsentlig afvigelse, der afstedkom nogen forvirring i udgravningssituationen. I bund og grund er det smalle hus nok et udtryk for manglen på egnet tømmer. Huset blev genopført flere gange på samme sted, efterhånden som tømmeret måtte udskiftes. I husets sidste fase blev det brændt ned, inden det blev forladt. Forkullet materiale er velbevaret, og museet havde derfor store forventninger til fund af fx brændt korn i husets stolpehuller. Det brændte korn udeblev dog, hvilket vidner om, at ildspåsættelsen var bevidst, og at huset blev rømmet for inventar inden. Formentligt var det en rituel afbrænding af huset, enten fordi beboerne var døde, eller fordi de stod for at skulle flytte videre.

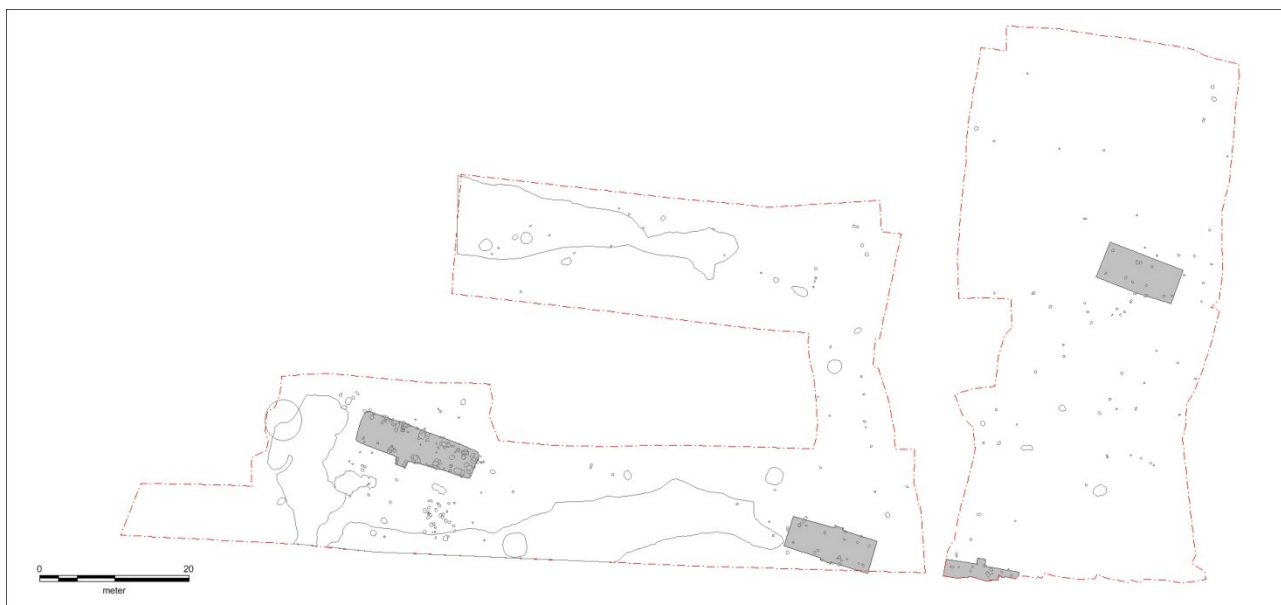

Fig. 5. Oversigtsplan over udgravningen med markering af de fire oldtidshuse. Huset til venstre i billedet er fra omkring år 0, de øvrige fra 300-200 f.Kr. De resterende anlæg er gruber og løse stolpehuller, der ikke indgår i en egentlig konstruktion, men har haft funktioner i forhold til gårdens daglige gøremål som fx tørrestativer til alt fra kød og fisk til hø, pæle til fastbinding af dyr, små staklader mm.

Sammenfatning og perspektivering

De tre treskibede langhuse fra førromersk jernalder skal sættes i forbindelse med huse og gruber, der er udgravet under de tidligere udgravningskampagner.

Huset fra omkring år 0 er det hidtil eneste kendte fund fra perioden i området, og det er endnu uvist, om der fx ligger flere huse fra perioden syd for udgravningsfeltet.

Udgravningsresultaterne er særligt interessante, fordi vi i forvejen kendte så lidt til oldtidsmenneskenes aktiviteter i området. De synlige oldtidshøje fortæller, at der levede mennesker i området i stenalderen og bronzealderen, men i stedet var det altså bebyggelser fra den ældre jernalder, der dukkede op under udgravningen. Også dengang har området været præget af sandflugt, og i kombination med de sandede jorder har det gjort, at menneskene i området formentligt har baseret deres økonomi på kvæg- og fåredrift frem for agerbruget. Trods den nære placering i forhold til både fjord og hav er der ikke gjort fund, der vidner om udpræget fiskeri.

I oldtiden stod fjord og hav i åben forbindelse via det vådområde, der er blevet til den noget senere Sløjenkanal umiddelbart vest for Fjerritslevbakkeøen (fig. 2). Det er formentligt den åbenlyse logistiske fordel af den naturlige forbindelse mellem fjord og hav, der har gjort stedet populært i oldtiden. Bl.a. de mange flotte oldtidshøje i området vidner om, at det var et attraktivt sted at bo i den yngre stenalder og bronzealderen. Nu ved vi, at her også i jernalderen levede mennesker, der organiserede sig som vi kender det fra andre steder i landet, men at man i det små måtte tilpasse sig ud fra de ressourcer, der var til rådighed – fx i form af det smalle treskibede langhuse fra år 0.

Udgravningsdata

Kollerup Klitvej, Fjerritslev

- Nordjyllands Historiske Museum jnr. 5672
- Fund & Fortidsminder: 110706 SB 185
- Kulturstyrelsen jnr. 2011-7-24.02/NJM-0008
- Bygherre: Ejendomsinvest Jammerbugten A/S
- Undersøgt areal: 5.100 m²
- Deltagere i udgravningen:
 - Arkæolog Marie Vang Posselt
 - Arkæolog Morten Lyngkjær Jensen
- Dokumentationsmateriale (fund, fotos, opmålinger m.v.) opbevares på Aalborg Historiske Museum, Vang Mark 25, 9380 Vestbjerg